

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΟΥ Κ. ΚΩΣΤΑ ΦΑΛΤΑΪΤΣ

Ο ΛΥΚΟΣ

‘Η περίοδος των επιδρομών των λύκων’ στα μαντριά. ‘Η τρίτης του λύκου ως φυλαχτό. Το λυκοκυνήγημα. Τα λυκοπανηγύρια. ‘Η περιφορά των λύκων στα χωριά. Ποιόν φοβάται περισσότερο ο λύκος. ‘Ο τσοπάνος και το μαντράκι. Παροιμίες και παραδόσεις. Λαογραφικά περιέργα κλπ. κλπ.

Στά ‘Ελληνικά χωριά και στα μαντριά, έπλεσαν πάλι την εποχή αυτή οι λύκοι. Είνε ο καιρός τους. ‘Η εποχή δηλαδή που τρώνε, γιατί αν πιστέψουμε τους τσοπάνους μας, οι λύκοι μόνο τον χειμώνα τρώνε.

— ‘Αλλά τι κάνουν το καλοκαίρι ;
— Παιδί μου, μουλεγε ο γέρο Σαρακατσάνος Λόλιος Νασούλης — με τον όποιο είχαμε πιάσει δηλαδή τελευταία στην ‘Ελασσόνα για την ζωή των λύκων — το καλοκαίρι ζούν με καθαρό αέρα και με λίγο χορτάκι. Τόν χειμώνα όμως, όταν αρχίζουν τα χιόνια, αρχίζει και η εποχή του λύκου. Τότε τρώνε πρόβατα, κοτσίκια, μουλάρια, άλογα, βόδια. Δέν άφίνει τίποτα.

‘Η λέει ότι ο λύκος δέν τρέφεται το καλοκαίρι, με κρέας, εινε πολύ διαδ.δο ένη μεταξύ των νομάδων ποιμένων μας, και άπορώ πώς σοσι από το ε ‘Ελληνας συγγραφείς έγραψαν για την ζωή των λύκων, δέν έπρόσεξαν την λεπτομέρεια αυτήν. Οι νομάδες ποιμένες μας πιστεύουν άκόμη για τους νομάδικους — τους άρσενικούς λύκους που πηγαίνουν πάντοτε μόνοι — ότι σοσε φορές εινε στριμμένο το χοντρό άντερό των, τόσων χρονών εινε. Κάθε χρόνο δηλαδή το άντερό τους πέρνει και από μιά βόλια !... Και πόσα άλλα πράγματα δέν πιστεύει ο ‘Ελληνικός λαός για τον λύκο ; ‘Η τρίτης του εινε ένα από τα άσφαλέστερα φυλαχτά για το μάτι και για τον φόβο. Κι’ όταν πάνε οι κυνηγοί στο χ’οριό κανένα τομάρι λύκου που τον χτύπησαν με το όπλο ή τον έπιωσαν με το δόκανο, θα τρέξουν ή γυναικες με ψαλλίδια και θα κόψουν τρίχες από την ράχη του. Τις τρίχες αυτές θα τις βάλουν σε χαιμαλιά και θα τις περάσουν στο λαϊμό των μικρών. Είνε άποτελεσματικότερο προφυλακτικό για το μάτι και διώχνει το φόβο από τα μικρά παιδιά. Δέν εινε όμως μόνον ή τρίχες του λύκου που χρησιμοποιούν για χαιμαλιά στα χωριά μας. Το ίδιο γίνεται και με τις τρίχες της άρκούδας και με τα ψαλλίδια των σκοτωμένων λιητών. ‘Η τρίχες της άρκούδας κρατούν, όπως πιστεύουν, το παιδί από την αρκούδα — και ή τρίχες από τα ψαλλίδια του ληστού κάνουν το παιδί, που τις κρατάει άπάνω του, άφοβο άν ληστή, κι’ άλλα χωριά φυλάνε τα ψαλλίδια του ληστού και τα βάζουν στο νερό. Το νερό αυτό λέγεται ‘φρεζόνερι’ και δίδεται στα παιδιά και στις γυναικες όταν πάθουν από τρόμο. ‘Εχουμε όμως και τις τρίχες του άδρου.Κι’ αυτές εινε ένα κι’ ένα για το μάτι. Προφυλάνε όμως από το κακό μάτι όχι τους ανθρώπους, αλλά τα ζώα μας.

— Φέλις να μη πιάνω το άλλογο σου ή το μουλάρι σου ή το βόδι σου, το κακό μάτι ; Πάρε μιά ψιλή λουρίδα από τη ράχη του άδρου με τις μακρονές τρίχες και περάσε την στο κοίτηλο του ζώου. ‘Αν δέν εχης άδρου, βάλε ένα δόντι από άγριογούρουνο στο κοίτηλο, αν λείπει και το δόντι, περάσε του στο λαϊμό μιά γαλίτζα χάντρα. Κι’ αν λείπουν όλα αυτά, μη έδωξής να του βάλής κάπου κανένα φέλι σκόρδο.

Αλλά εινε ή δημόδης αντανάη για να προφυλάξει τα ζώα μας από το μάτι. ‘Από πού όμως αρχίσουμε και πού κινδυνεύουμε να τελειώσωμε ; ‘Ελέγαμε για τον λύκο... ‘Εκτός λοιπόν από τις τρίχες του πολυτιμώτατο εινε και το δέρμα του λύκου, αν και σήμερα δέν πωλείται εύκολα. Το καλύτερο λυκοδέρμα —σταγχι με μαύρη πλατιά γραμμή στην σήψη — δέν έχει περισσότερο από διακόσιες δραχμές. ‘Αλλά ή αξία του δέρματος του λύκου δέν βρισκται στην εδλήρη του αλλά στην περιφορά του. ‘Οταν σκοτωθή κανένας λύκος που έκανε μεγάλες ζημιές στην περιοχή του, οι τσοπάνηδες που τον σκότωσαν κι’ οι κυνηγοί, τόν γδέρνουν με προσοχή χωρίς να σχίσουν το δέρμα στο μέρος της κοιλιάς, και γεμίζουν άμέσως το δέρμα με χόρτα. ‘Ο λύκος φαίνεται έτσι σχεδόν σαν ζωντανός. Κι’ αρχίζει άμέσως ή περιφορά του από χωριό σε χωριό κι’ από μαντριά σε μαντριά. Οι περιφέροντες το δέρμα του λύκου έχουν μαζί τους κι’ ένα μουλάρι για να φορούν τον τα δώρα του κόσμου, καρπούς, τυριά, ψαλλίδια, βούτυρο.

— ‘Οι ευχαριστείθε για τον λύκο, λένε οι περιφέροντες το τομάρι του.

Και ο κόσμος δίνει και δίνε, κι’ ή γυναικες τρέχουν με τα ψαλλίδια για να κοψουν τρίχες άπ’ το δέρμα του και τα σκυλιά μνείζοντας λύκο, σφύλλίζουν άλλοιάκινα και κάνουν έξορμητικές κατά τόν περιφέροντες το δέρμα του !... ‘Οταν οι φρονετές του λύκου εινε εύποροι, δίνουν το δέρμα σ’ ένα — δυό φτωχούς χωρικούς, και αυτοί κάνουν την τόχη τους με την περιφορά. Καμιά φορά — σπανιότατα όμως — τυχαίνει να γίνη στα χωριά και περιφορά ζωντανού λύκου. Τότε ή σκηνή αξίζει πολύ και εινε από τα περιεργότερα πράγματα που μπορεί να δη ό άνθρωπος στη ζωή του. ‘Ο λύκος έχει πιστή στο δόκανο ζωντανός. Οι κυνηγοί ή οι τσοπάνηδες προχωρούν στην παγίδα με προφυλάξη κρατώντας δυό μακρυνά και άρκετα χοντρά ξύλα. Δένουν τα δυό ξύλα κατά μήκος του σώματος του

λύκου, από την ουρά ως το κεφάλι, κι’ έτσι ο λύκος καταδιώζεται να μένη νευτωμένος κι’ άκίνητος... Με τον τρόπο αυτόν κατορθώνουν και σέρνουν το λύκο στο πλησιέστερο χωριό. Τότε μαζεύεται ο κόσμος και γίνεται άληθινό συλλαλητήριο. Χτυπούν τενεκέδες στο λύκο, τόν γουχαίζουν, τα σκυλιά τρέχουν καταπάνω του. ‘Η σκηνή όμως δέν μπορεί να βαστάξη ποτέ πολύ. Σε λίγο ο λύκος ακάττε άπό το φόβο του ή από το κακό του και το πανηγύρι τελειώνει έτσι πολύ γρήγορα, προς μεγάλη λύπη των παιδιών και των σκυλιών.

Γιά τον λύκο υπάρχουν πολλές παροιμίες από τις όποιες ή πιο γνωστές εινε αυτές :

- ‘Ο λύκος κι’ αν έγρασε κι’ άλλαξε το μαλλί του ούτε την γνώμη άλλαξε ούτε την κεφαλή του.
- Γι’ αυτό έχει ο λύκος χοντρό το σβέρο του, γιατί κάνει μόνος του τη δουλειά του.
- Περιπατεί σαν λύκος..

‘Η τελευταία αυτή παροιμία λέγεται επί των βαδίζόντων σιγά — σιγά και με προφυλάξη. Πραγματικά ο λύκος περπατά με έξαιρετική προφυλάξη και με βάθισμα στρατηγικώτατο. Τώρα τον χειμώνα που σχηματίζονται τα μεγάλα κοπάδια των λύκων, γίνεται φανερός ο χαρακτήρ του βαδισματός του. ‘Ενα κοπάδι από λύκους — 3, 4, 5, 10 — καταλαμβάνει καθός προχωρεί άπιστεύτως μεγάλη γραμμή. ‘Ο ένας λύκος άπείει από τον άλλο δικασία, τρακασία, τετρακασία ν’αμμά φορά, μέτρα. Και προχωρεί ο ένας άκοφθός έπάνω στα πατήματα του άλλου για να μη μπηρή να καταλάβη ο άνθρωπος από πόσους αποτελείται το κοπάδι. Πρέπει να εινε κανείς πολύ καλός κυνηγός για να καταλάβη άν το κοπάδι των λύκων που φαινονται κάτω στο χώμα τα ίχνη των, αποτελείται από δυό ή από περισσότερους λύκους. Το πράγμα όμως εινε πάντοτε πολύ δύσκολο.

‘Εχει γραφή πολλές φορές και από ιδικούς μας και από ξένους συγγραφείς ότι ο λύκος περισσότερο από όλα τα ζώα φοβάται τον άνθρωπο. Αυτό εινε μια άνακριβεια που πιθανώς θα διαιωνίζεται έπαναλαμβανομένη από δους γραφουν, χωρίς πολύ να μελετούν για την ζωή του λύγου. ‘Ο λύκος δυσπαιτέι προς τον άνθρωπο αλλά δέν τον φοβάται. ‘Αποδείξεις ότι στις έπαδρομεις που κάνει στα μαντριά για να άρπάξη ένα ή περισσότερα πρόβατα, πάντοτε σχεδόν θα διαλέξη να περιήρη από το μέρος του τσοπάνου και όχι από το μέρος του σκύλου. ‘Ετσι τα μαντράσκυλια, αν δέν ύπηρχεν ή χαρακτηριστική μωροδιά του λύκου, που βγαίνει κάθε τόσο από αυτόν, δύσκολα θα έπαιρναν ειδησι το πέρασμά του. Οι πόλεμοι που γίνονται μεταξύ λύκων και μαντράσκυλων έχουν τις περισσότερες φορές ως άποτέλεσμα την ήττα του λύκου. Και όχι δυό σκύλοι, αλλά και ένας καλός μαντράσκυλος μπορεί να τα βάλη πολλές φορές με τον λύκο και να βγη νικητής. ‘Οταν κατορθώσει ο σκύλος και πιάση τον λύκο από το σβέρο, το άγριμό εινε χαμένο. Σε λίγα λεπτά όλο το αίμα του θα ρυθί από τις μεγάλες τρώπες που άνοιξαν τα δόντια του σκύλου στο λαϊμό του. Τέτοια σκυλιά εινε βέβαια σπάνια αλλά ύπάρχουν στα μαντριά των νομάδων ίδιός ποιμένων μας και αξίζουν ολόκληρη περιουσία... ‘Ακριβώς δέ αυτά τα σκυλιά, αλλά και κάθε μαντράσκυλο φοβάται ο λύκος, και από αυτά, και όχι από τον τσοπάνη προφυλάσεται. ‘Η έπιτόσιος του λύκου κατά του κοπαδιού γίνονται πάντοτε νύχτα. ‘Ο,τι και να κινή ό τσοπάνης, να γουμαζή, να πυροβολή, να κινή την γαλίτζα, να ριχνη πέρες, ό λύκος θα πηδήσει στο γραμμά ή στο μόνιμο μαντριά και θα προσπαθήση ν’ άρπάξη ένα τουλάχιστον πρόβατο, να το ριξη πάνω από το σβέρο του και να φύγη με τη λέλα του... Μόνον ή έπέμβασις του σκύλου θα σώση το κοπάδι από την καταστροφή, και μόνο το σκύλο κι’ όχι τον άνθρωπο έχει να φορηθή ο λύκος. Εινε γνωστή άλλοστε ή παράδοσις αυτή που διατηρείται μεταξύ των ποιμένων μας και μεταξύ των ξένων, πιστεύω, ποιμένων :

‘Ο Χριστός για ν’ άνταμείνη ένα καλό τσοπάνη που τόν περιποιήθηκε στην καλύτερα του, του εινε και σήμασε μεριές πέρες. ‘Η πέρες έγιναν μαντράσκυλα, κι’ έτσι από τότε φυλάγονται τα κοπάδια των προβάτων που πριν τα έτρωγαν οι λύκοι.

‘Η ιδέες που ύπάρχουν μεταξύ των ποιμένων μας για τους λύκους εινε πολλές και περιεργες και θα έλεπε να μαζευτούν. Θά άποτελούσαν πρώτης τάξεως και πολύ περιεργό λαογραφικό ύλικό. Εινε κακό αυτό που γίνεται συνήθως να μαζεύουμε τις πληροφορίες για τον λύκο από τους κυνηγούς, ενώ τον λύκο τόν ξέρουν μόνον οι τσοπάνηδες.